7/579

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI VE
BAŞBAKAN YARDIMCILIĞI

24/6/2003

SAYI : B.02.0.001/ 01-2207
KONU : Soru Önergesi

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İLGİ: a)28.5.2003 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-1790 sayılı yazınız
b)23.6.2003 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-1796 sayılı yazınız

İstanbul Milletvekili Sayın Emin ŞİRİN tarafından tevcih edilen 7/573, 7/574, 7/575, 7/578 ve 7/579 esas sayılı yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, önergelerin cevaplarına ilişkin olarak Devlet Bakanlığı'ndan (Sayın Ali BABACAN) alınan 23.06.2003 tarih ve 2193 sayılı yazı (Ek-1) ile Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Başkanlığı'ndan alınan 20.06.2003 tarih ve 7281 sayılı yazı (Ek-2) ilişiktedir.

Bilgilerinize arz ederim.

Doç. Dr. Abdüllatif ŞENER
Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

EKLER:
EK-1:Devlet Bakanlığı (Sayın Ali BABACAN) 23.06.2003 tarih ve 2193 sayılı yazısı (9sayfa)
EK-2:BDDK Başkanlığı'nın 20.06.2003 tarih ve 7281 sayılı yazısı (13 sayfa)

DAĞITIM :
Gereği :
TBMM Başkanlığına

Bilgi :
Başbakanlığa

SÜRELİDİR EK-

7/57 B

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI
(Ali BABACAN)

SAYI : B.02.0.006/16-2193

23.06.2003

KONU :

DEVLET BAKANLIĞI VE BAŞBAKAN YARDIMCILIĞINA
(Sayın Doç.Dr.Abdüllatif ŞENER)

İLGİ : a) 06.06.2003 tarihli ve B.02.0.001/01-2050 sayılı yazınız.
b) 16.06.2003 tarihli ve 049763 sayılı yazı.

İstanbul Milletvekili Emin ŞİRİN'in 7553 esas numaralı soru önergesi hakkındaki ilgi (a) yazınız üzerine T.C.Merkez Bankası Başkanlığı'ndan alınan ilgi (b) yazı ve ekleri ilişikte gönderilmektedir.

Bilgilerine arz ederim.

Prof.Dr.Beşir ATALAY
Devlet Bakanı
Devlet Bakanı V.

EKLER :
EK-1: Yazı ve ekleri (8 sayfa)

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı	
Tarih	23.06.2003
Sayı	2210

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI

ANONİM ŞİRKETİ
SERMAYESİ TL. 25.000.000.000
İDARE MERKEZİ : A N K A R A

İDARE MERKEZİ

ANKARA, 16 Haziran 2003

B.02.2.TCM.0.70.00.00-02
2003-ÖKM-D/65

049763

T.C. DEVLET BAKANLIĞI
(Sayın Ali BABACAN)
ANKARA

İlgi: 06.06.2003 tarih ve B.02.0.006/(16) 2090 sayılı Evrak Akış Talimat Formu.

İlgide kayıtlı form ekinde Bankamıza ulaşan; İstanbul Milletvekili Sayın Emin Şirin tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na verilen 7/593 esas numaralı soru önergesinin Bankamızı ilgilendiren bölümlerine ilişkin olarak hazırlanan not ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinize saygılarımızla arz ederiz.

TÜRKİYE CUMHURİYET MERKEZ BANKASI
İdare Merkezi

Nesrin DOĞANELİ
Genel Müdür

Süreyya SERDENGEÇTİ
Başkan

Ek: 7

T.C.
DEVLET BAKANLIĞI
Sayı 2193
Tarih 16-6-2003

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ EMİN ŞİRİN'İN 29.01.2003 TARİHLİ SORU ÖNERGESİNDEKİ MERKEZ BANKASI'NI İLGİLENDİREN SORULARA İLİŞKİN MERKEZ BANKASI GÖRÜŞLERİ

Soru 3: T.C. Merkez Bankası, 4.12.2000 tarihinden itibaren Demirbank'a Hazine Bonosu karşılığında yapmakta olduğu fonlamayı devam ettirmeyerek ve tek taraflı olarak aldığı bir kararla Demirbank'ın Merkez Bankası nezdinde bulunan bonolarını düşük fiyatla satın alarak, bankanın yaklaşık 70 trilyon TL zarar etmesine neden olmuş mudur?

Merkez Bankası, 4 Aralık 2000 tarihinde önceden ilan edilen program hedefleri çerçevesinde piyasaya saat 11.00'da repo ihalesi ile 1.180 trilyon Türk liralık likidite sağlayacağını ilan etmiştir. Saat 11.00'da gerçekleştirilen repo ihalesine, diğer bankalar piyasa koşullarını yansıtan rekabetçi faizler teklif ederek katılırken, Demirbank, o günkü piyasa koşullarını hiç yansıtmayan % 40 civarındaki faizli tekliflerle ihaleye katılmış ve dolayısıyla ihalede hiç bir teklifi kazanamamıştır. Halbuki 4 Aralık 2000 tarihinde Demirbank'ın Merkez Bankası'na vadesi gelen 1,3 katrilyon Türk lirası civarında repo işlemlerinden kaynaklanan borcu bulunmaktaydı. Böylece, Merkez Bankası Demirbank'a ve diğer bankalara likidite imkanı ve dolayısıyla Merkez Bankası'na olan borçlarını ödeme imkanı tanımış, ancak Demirbank bu imkandan yararlanmamıştır. Demirbank, 4 Aralık 2000 tarihinde gün sonuna kadar vadesi gelen repo işlemlerinden kaynaklanan borcunu Merkez Bankası'na ödeyemeyerek yükümlülüğünü yerine getirememiştir. Bunun üzerine, Demirbank'ın repo borcu karşılığı Merkez Bankası'nda bulundurduğu DİBS'lerin 1 yıldan kısa vadeli olanları Merkez Bankası'nca satın alınmış, geriye kalan kısım ise söz konusu işlemlere konu DİBS'lerin 1 yıldan uzun vadeli olması ve Merkez Bankası Kanunu'nun 52 inci maddesinde 1 yıldan uzun vadeli DİBS alımına izin verilmemesi nedeniyle satın alınamamış ve borcun kalan kısmı zorunlu olarak gecelik vadede uzatılmıştır. Bu işlemler, Demirbank ile 16 Şubat 1987 tarihinde imzalanan Geri Alım-Geri Satım Genel Sözleşmesinin 8 inci maddesinde yer alan;

" Taraflar, alım satım veya birlikte geri alım-geri satım vaadi veya alım-satım vaadi türünden olsun karşılıklı olarak yaptıkları işlemlerde vadenin son gününde, yenileme halinde ise yenilenen vadenin son gününde, ifadan kaçınmak, alım-satıma konu kıymetli evrakı teslimden kaçınmak, vaadlerini yerine getirmemek, teslim ve tesellümden ayrı olarak, işlemden her ne sebeple olursa olsun vazgeçmek veya temerrüde düşmek hallerinde işlemden vazgeçmiş

sayılacakları gibi bundan ayrı olarak o işleme konu kıymetli evrakın vadesinde, akdin tamamlanması halinde ortaya çıkacak farkı, el değiştirme halinde ise üçüncü şahıslara yapılacak satıştan fark doğduğu takdirde bu farkı tazmin etmeyi kabul ederler. Fark, işleme katılan bankanın Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası nezdindeki türü ve niteliği ne olursa olsun hesaplarında bulunan para ve kıymetli evraktan aynen, ihtarsız, ihbarsız, itirazsız tek yanlı olarak tahsil ve ifa olunur."

hükümleri gereğince gerçekleştirilmiştir. O günkü şartlarda, Demirbank'ın DİBS'lerinin ikincil piyasada alıcı olmaması nedeniyle satılamayacağı ya da çok daha düşük fiyatlardan satılarak Demirbank'ın çok büyük zarara uğrayacağı gözönüne alınarak, DİBS'ler Merkez Bankası tarafından satın alınmıştır. Satın alınan DİBS'lerin fiyatları o günkü piyasa fiyatlarını yansıtmakta olup, ucuz fiyatlarla alınmamıştır. Merkez Bankası, İMKB Tahvil ve Bono Piyasası'nda işlem gören DİBS'leri, İMKB'de gerçekleşen ortalama piyasa fiyatlarından, işlem görmeyenleri ise Resmi Gazete'de ilan edilen gösterge fiyatlar üzerinden almıştır. Dolayısıyla, Merkez Bankası alım işlemleri dolayısıyla Demirbank piyasa şartlarına göre zarara uğramamış, aksine bu DİBS'lerin üçüncü şahıslara satılmaması nedeniyle uğrayacağı zararın boyutu azalmıştır. Muhasebe kayıtlarına göre zarar oluşmuşsa, bu zarar söz konusu DİBS'lerin piyasa fiyatlarının, Demirbank'ın maliyet fiyatlarının altına düşmesi nedeniyle oluşmuş olup, potansiyel olarak gerçekleşmiş zararın muhasebe kayıtlarına yansımasından ibarettir.

Soru 5: Merkez Bankası, Kasım 2000 krizinde yüzde 7 binlere varan faiz oranına müdahalede geç kalarak, bankaların bu arada Demirbank'ın da darboğaza girmesine neden olmuş mudur?

Kasım 2000 krizi sırasında faizler % 7000'lere ulaşmamıştır. Kasım 2000 krizi, 22 Kasım 2000 tarihinde başlamıştır. 22 Kasım 2000 tarihinde maksimum faiz oranı İMKB Repo Piyasası'nda % 250, Merkez Bankası bünyesindeki Bankalararası Para Piyasası'nda ise % 210'dur. Merkez Bankası, 22 Kasım 2000 tarihinde repo işlemleri ile piyasaya ilave 1,5 katrilyon Türk lirası (o günkü kurlarla ABD doları karşılığı 2,2 milyardır) gibi olağanüstü tutarda ilave likidite vermiştir. Yapılan ilave fonlamanın çok büyük bir kısmı Demirbank'a yönelik olmuştur. Daha krizin çıktığı günde, bu kadar yüksek tutardaki ilave fonlamaya rağmen, Merkez Bankası'nın piyasaya çok az likidite verdiği yönündeki bir iddia doğru değildir. Döviz rezervlerindeki hızlı erime ihtimali dikkate alındığında, herhangi bir bankaya sınırsız likidite imkanı tanınamayacağı da açıktır. Diğer yandan, 22 – 30 Kasım 2000 döneminde maksimum

piyasa faiz oranı % 400'dür.

Merkez Bankası, 17 Kasım – 5 Aralık 2000 tarihleri arasında toplam 7,4 milyar ABD doları tutarında döviz satarken, Açık Piyasa İşlemleri (APİ) ve Bankalararası Para Piyasası (BPP) işlemleri ile bankalara faiz ödemeleri düşüldükten sonra net 3,7 katrilyon Türk liralık ilave likidite imkanı sağlamıştır. Piyasaya yapılan 3,7 katrilyon Türk liralık toplam ilave fonlamanın 2,9 katrilyon Türk liralık kısmı (o günkü kurlarla ABD doları karşılığı 4,2 milyardır) en fazla likidite sıkışıklığı yaşayan ve zaman içinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen Demirbank'ın da arasında bulunduğu üç özel bankaya yapılmıştır.

Soru 6: Enflasyonun yüzde 35, devlet hazinesinin yüzde 35-40'larla borçlandığı bir ortamda, Merkez Bankası'nın teknik gerekçelerle, enflasyonun 20 hatta 200 katı kadar faize izin vermesi sağduyu veya herhangi kabul görmüş bir teori ile izah edilebilir mi? Böyle bir uygulamanın sonunda Bankacılık sisteminin büyük yara alacağı, hatta çökme noktasına geleceği hesaplanmamış mıdır?

Soru 7: Önceden öngörülen kur devam edemeyip terkedildiğine ve faizlerin kontrol altına alınması uygulamasına geçildiğine göre, verilen cevaplardaki teknik gerekçelerde hata yapılmış mıdır?

Sermaye hareketlerinin serbest olduğu ortamlarda, sabit ya da kurların düzeyinin önceden ilan edildiği kur rejimlerinde faizlerin merkez bankalarınca tam olarak kontrol edilemeyeceği, döviz arz ve talebine göre piyasada belirleneceği en temel merkez bankacılığı bilgisidir.

Diğer yandan, döviz kurunu nominal çapa olarak alan istikrar programlarına, dışsal şoklar ya da ekonomik ve yapısal politikalarda aksaklık olduğu yönünde algılamaların artması nedeniyle bekleyişlerin bozulması sonucunda her zaman spekülatif saldırılar olabilir. Nitekim bu çeşit istikrar programları uygulayan ülkelerin bir çoğunda bu tür saldırılar olmuştur. Burada sorulması ve cevaplanması gereken iki soru şudur:

(1) Spekülatif saldırı ortaya çıktığında, programın uygulanmasından sorumlu otoritelerin tutumu ne olmalıdır? Spekülatif saldırı oldu deyip, hemen programın uygulanmasından vazgeçilmeli midir? Yoksa, spekülatif saldırıya neden olan olumsuzlukların giderilmesine çalışılarak, bekleyişleri olumluya çevirecek önlemleri almak suretiyle program savunulmalı mıdır?

(2) Programdan vazgeçilmesi sonucunu doğuracak bir karar mevcut yasal çerçeve içinde, hangi yetkili otoritelerin katılımıyla alınmak zorundadır?

Bilindiği üzere, istikrar programları, makul olan en kısa süre içinde amaçlanan hedeflere ulaşılmasını öngören programlardır. Bu nedenle, istikrar programları, orta ve uzun vadeli toplumsal çıkarlar için toplumdan fedakarlık isteyen, kısa vadede ekonomik ve sosyal maliyeti yüksek programlardır. Nitekim, 2002 yılında başlayan ve halen uygulanan mevcut istikrar programı da kısa vadede toplumdan fedakarlık isteyen bir programdır. Dolayısıyla programın herhangi bir aşamasında, çekilen sıkıntıları ve yapılan toplumsal fedakarlıkları gözardı ederek, spekülatif saldırı olduğunda hemen programdan ve programın kazanımlarından vazgeçmek doğru olmaz. Esasen, saldırı olduğunda, program savunulmadan, yani testten geçirilmeden, programın sürdürülüp sürdürülemeyeceği hususunda önceden kesin bir fikir sahibi de olunamaz. Öte yandan bir programın başarılı olması için, programın ne kadar kararlılıkla uygulanacağının önceden topluma deklare edilmesi ve toplumun buna inanması gerekir. Bu noktada, merkez bankalarının toplum nezdindeki güvenilirliği ve kredibilitesi ön plana çıkmaktadır. Merkez bankaları istikrarlı ve tutarlı davranış göstererek kredibilite ve güvenilirlik kazanırlar. Kamuoyunda, programdan her an vazgeçilebileceği şeklinde oluşacak bir kanaat programın baştan başarısız olmasının kabulü anlamına gelir.

Açıklanan bu nedenlerle, Merkez Bankası Kasım 2000 krizinde bankaların ihtiyaç duyduğu likiditeyi kontrollü biçimde sağlayarak ve döviz rezervlerinin programın sürdürülebilirliğini tehlikeye atacak şekilde erimesine izin vermeden döviz satarak kurları savunmuş, Hükümetin ve ilgili diğer kamu otoritelerinin aldıkları tedbirler ile beraber, bu politikasında başarılı olmuştur.

17 Kasım – 5 Aralık 2000 döneminde 7,4 milyar ABD dolarlık döviz satılmasına karşın, Aralık ayı ikinci haftasından itibaren alınan önlemlerin piyasalara olumlu yansımasına paralel olarak, dövize olan talep azalmış ve özellikle Ocak ayı başından itibaren Kasım 2000 krizi sırasında satılan dövizlerin önemli bir kısmı geri alınmıştır. Bankalar, 2 Ocak - 16 Şubat 2001 döneminde Merkez Bankası'na net 3,4 milyar ABD dolarlık döviz satmışlar, faiz oranları önemli ölçüde gerilemiştir. 16 Şubat 2001 tarihi itibari ile kur rejiminin terkedilmesine yol açacak herhangi bir gelişmenin işareti mevcut değildir.

Ancak, 19 Şubat 2001 tarihinde yaşanan siyasi gelişmelerin tetiklemesi sonucu piyasa katılımcılarının kur çapasına dayalı programın sürdürülebilirliğine ilişkin güvenleri önemli ölçüde azalmış ve yoğun olarak Merkez Bankası'ndan döviz talep edilmeye başlanmıştır. Piyasalarda güvenin tekrar sağlanamaması sonucu döviz talebinin artması ve ödemeler sisteminin tıkanması göz önüne alınarak uygulanan kur rejimi 22 Şubat 2001 tarihinden itibaren terk edilerek, dalgalı kur rejimine geçilmiştir.

Bu çerçevede, 19 – 21 Şubat 2001 döneminde ortaya çıkan ve özellikle de 21 Şubat 2001 gününde yoğunlaşarak ödemeler sisteminin kilitlenmesine yol açan döviz talebi ortaya çıkmadan, Şubat ayı içinde uygulanmakta olan kur rejiminin terk edileceğini öngörerek dalgalı kur rejimine Kasım ayında ya da kriz belirtilerinin olmadığı Şubat 2001 krizi öncesinde geçilmesine karar verilmediği için hatalı davranıldığını kabul etmenin doğru olmadığı düşünülmektedir. Zira, zaten Temmuz 2001 tarihinden itibaren açılan bant uygulamasına geçilerek, kurların sınırlı da olsa dalgalanacağı önceden ilan edilmişti. Nitekim, Kasım 2000 krizi esnasında kur rejimi başarı ile savunulmuş ve program devam ettirilmiştir. Faizler ise 20 ve 21 Şubat 2001 tarihlerinde çok yüksek düzeylere çıkmıştır.

Soru 8: Önceden öngörülen kurun devamı, Merkez Bankası Kanunu veya herhangi bir düzenleme açısından şart olmamasına, ekonominin ve finansal sistemin istikrarı, Kanunda yer almasına rağmen, TCMB, önceden öngörülen kur rejimine devam edilmesinde ısrarcı davranarak, gecikmeye ve devletin büyük zarar etmesine neden olmamış mıdır?

Soru 9: Kanun maddeleriyle, ekonomik program maddeleri çeliştiğinde TCMB Kanunu mu önceliklidir, yoksa uygulanan ekonomik program mı? TCMB hangisine uymak zorundadır?

Merkez Bankası'nın politikalarının analizinde gözden kaçırılmaması gereken çok önemli bir konu, kur rejimini belirleme ya da değiştirme yetkisinin sadece Merkez Bankası'nda olmadığı, kur rejimine ilişkin düzenlemelerin ancak ve ancak Hükümetle birlikte belirlenebileceği gerçeğidir. Kur rejiminin nasıl belirleneceği 1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nda hükme bağlanmıştır. 1211 sayılı Kanun'un 25.4.2001 tarihli ve 4651 sayılı Kanun ile değiştirilmeden önceki 4/I-g maddesinde açıkça;

"Milli para ile altın ve yabancı paralar arasındaki muadeleti Hükümetçe belirlenecek esaslar dairesinde tayin etmek"

Bankamızın temel görevleri arasında sayılmaktadır. Bu madde, 25.04.2001 tarihli ve 4651 sayılı Kanun'la 4/I-b olarak;

"Hükümetle birlikte Türk Lirasının iç ve dış değerini korumak için gerekli tedbirleri almak ve yabancı paralar ile altın karşısındaki muadeletini tespit etmeye yönelik kur rejimini belirlemek, Türk Lirasının yabancı paralar karşısındaki değerinin belirlenmesi için döviz ve efektiflerin vadesiz ve vadeli alım ve satımı ile dövizlerin Türk Lirası ile değişimi ve diğer türev işlemlerini yapmak,"

şeklinde yeniden düzenlenmiştir. Açıkça görüleceği üzere, gerek eski gerekse değiştirilen haliyle Kanun, Merkez Bankası'na tek başına kur rejimini belirleme ya da belirlenen kur rejiminde değişiklik yapma yetkisini vermemektedir. Ancak, Hükümetle birlikte belirlenen kur rejiminin uygulanmasına yönelik kur politikaları Merkez Bankası'nın sorumluluğundadır. **Kur rejimi ve kur politikası ayrımı önemlidir.** Başta Avrupa Birliği ülkeleri olmak üzere hemen hemen tüm ülkelerde, merkez bankalarına kur rejimini belirleme ya da değiştirme yetkisi verilmemekte, bu politika hükümetlerle birlikte belirlenebilmektedir. Ancak, merkez bankaları belirlenen kur rejimi içerisinde kur politikalarını serbestçe uygulayabilmektedirler.

Dolayısıyla Hükümetle birlikte kur rejiminin değiştirileceğine ilişkin bir karar alınmadığı sürece, Merkez Bankası'nın kur rejimini değiştirecek bir karar alması ya da kur rejiminin değiştirilmesine neden olacak bir uygulamaya başvurması hukuken söz konusu olamaz, Merkez Bankası, böyle bir uygulamanın sorumluluğunu da tek başına alamaz.

Bu çerçevede, 21 Şubat 2001'i 22 Şubat 2001'e bağlayan gece Başbakanlıkta yapılan ve Hükümet, Hazine Müsteşarlığı yetkilileri ile Merkez Bankası Başkanı'nın katıldığı toplantıda, uygulanan program ve kur rejimi gözden geçirilmiş, piyasalardaki gelişmeler çerçevesinde mevcut kur rejiminin sürdürülmesinin mümkün olmadığı sonucuna varılmış, döviz kurlarının serbest dalgalanmaya bırakılarak döviz kurunun piyasadaki arz ve talep koşullarına göre belirlenmesine karar verilmiştir. Merkez Bankası, söz konusu karar alınana kadar, Kanunu gereği olarak hem kur rejimini savunmaya devam etmiş, hem de döviz rezervlerinin korunması için mümkün olan tüm önlemleri almıştır.

Merkez Bankası, Kanunu'nda yer alan maddeleri bir bütün olarak değerlendirir ve para politikasını bu çerçevede yürütür. Merkez Bankası'nın gerek Kasım 2000 ve gerekse Şubat 2001 krizlerindeki para politikası uygulamaları bir bütün olarak değerlendirilerek Merkez Bankası Kanunu'na uygun olarak yürütülmüştür.

EK-2

BANKACILIK DÜZENLEME VE DENETLEME KURUMU
(Değerlendirme ve Uygulama Dairesi)

SAYI: BDDK.DEG/6300 -7281
KONU: Soru Önergeleri

20 HAZİRAN 2003

DEVLET BAKANLIĞI VE BAŞBAKAN YARDIMCILIĞINA
(Doç. Dr. Abdüllatif Şener)

İLGİ: 30.05.2003 tarih ve B.02.0.001/(1)1931 sayılı evrak akış ve talimat formu.

İlgide kayıtlı evrak akış ve talimat formu ekinde gönderilen, İstanbul Milletvekili Emin Şirin tarafından tevdi edilen 7/573-1796, 7/575-1797, 7/575-1798, 7/578-1801 ve 7/579-1802 sayılı soru önergelerinde yer alan sorulara ilişkin açıklamalarımız ekte sunulmaktadır.

Diğer taraftan, 7/573-1796 sayılı soru önergesinin 3. ve 5-9. soruları ile 7/575-1797 sayılı soru önergesinin 11. sorusu Kurumumuzun görev ve yetki alanına girmediğinden cevaplandırılmamıştır.

Bilgi edinilmesini arz ederim.

R. Engin AKÇAKOCA
Başkan

EK : 4 not

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcılığı	
Tarih	23.06.2003
Sayı	2195

Atatürk Bulvarı No:191 Kavaklıdere 06680 ANKARA Tel: (312) 455 66 00 Faks: (312) 424 17 46
İnternet adresi: www.bddk.org.tr

7/573-1796 Sayılı Soru Önergesi:

7/573-1796 sayılı soru önergesinde yer alan hususlara ilişkin Kurumumuz görüşleri aşağıda sunulmaktadır.

1- 4389 sayılı Bankalar Kanununun 7 nci maddesinin (2) numaralı fıkrasının (b) bendinin (bb) alt bendi ve 9 uncu maddesinin (5) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilen bir bankanın devir tarihi itibariyle %10 dan fazla oranda doğrudan veya dolaylı hissedarı olanların Türkiye'de faaliyet gösteren bir bankanın kurucusu olamayacakları ve yönetim kurulu üyesi, denetçi, genel müdür veya birinci derecede imza yetkisini haiz görevli olarak çalıştırılamayacakları hükme bağlanmıştır. Diğer taraftan, her ülke kendi mevzuatında kimlerin bankacılık yapabileceğini belirlemektedir. Bu kapsamda, Ülkemiz uygulaması açısından herhangi bir karışıklık bulunmadığı düşünülmektedir.

2- Yürürlükte bulunan mevzuat uyarınca 4389 sayılı Bankalar Kanununun 14 üncü maddesi kapsamında Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen bir bankanın mali durumu ve devir tarihi itibarıyla zararı bankalar yeminli murakıplarınca yerinde yapılan denetimlerle belirlenmekte ve kesinleştirilmektedir.

4- Bilindiği gibi, 2001 yılının Şubat ayında dalgalı kur rejimine geçilmesiyle birlikte döviz kurları çok hızlı bir şekilde yükselmiş, kurlardaki bu artışa paralel olarak piyasa faizleri de artmıştır. Döviz kurlarının TL karşısındaki aşırı yükselişi bankacılık sektörünün yüksek açık pozisyon zararına maruz kalmasına yol açmış ve ekonomik sistemin tamamını ciddi biçimde tehdit eder hale gelmiştir. Sözkonusu sorunu etkileyen muhtelif nedenler bulunmakla birlikte, döviz kurlarındaki yükseliş korunma amacıyla reel sektör firmalarıyla yapılan vadeli işlemlerin büyük oranda gerçekleştirilememesini ve reel sektörün edimlerini yerine getirememesini de gündeme getirmiştir. Bu nedenle, Hazine Müsteşarlığı tarafından da açıklandığı üzere, bankacılık sisteminde ortaya çıkan açık pozisyon sorununu bertaraf etmek amacıyla, sektördeki tüm bankaları kapsayan ve katılınması zorunlu olmayan takas ihalesi gerçekleştirilmiştir. Bu uygulama döviz pozisyon açıklarının ilave zarar yaratmadan kapatılmasını sağladığı için bankaların lehine olmasının yanısıra, vadelerin uzatılmış olması ve piyasadaki döviz talebinin büyük oranda ortadan kaldırılmış olması itibarıyla kamu hazinesine ve ekonomik sistemin bütününe yarar sağlamıştır. Açık pozisyon sorununu bertaraf etmek amacıyla düzenlenen takas ihalesi, Hazine Müşteşarlığının borçlanma vadesini uzatarak ve açık pozisyonu kapatmak isteyen bankaların döviz alımına geçip döviz kurlarının daha fazla yükselmesini engelleyecek şekilde, gönüllülük ilkesi çerçevesinde ve piyasa koşullarına uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

Neticede, takas ihalesi piyasa koşullarında döviz kurları üzerindeki baskıyı azaltmak, iç borcun vadesini uzatmak, ekonomik istikrarı sağlamak amacıyla yapılmış ve takas ihalesi ile bankalara ilave kaynak aktarılmamıştır.

Önergede ise, zarar eden bir bankaya neden kaynak aktarılmadığı sorulmaktadır. Dolayısıyla, takas ihalesi ile Demirbank'ın durumu karşılaştırılabilir mahiyette değildir.

7/574-1797 Sayılı Soru Önergesi:

7/574-1797 sayılı soru önergesinde yer alan hususlara ilişkin Kurumumuz görüşleri aşağıda sunulmaktadır.

1- Soruda banka ismi verilmediğinden konunun Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'ye mi yoksa Pamukbank T.A.Ş.'ye mi yönelik olduğu anlaşılamamakla birlikte, 30.09.2002 tarihinde Kurumumuz tarafından Grupla ilgili olarak herhangi bir teminat alımı ya da reeskont iptali gibi bir işlem yapılmamıştır.

2- Pamukbank T.A.Ş.'nin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunca onaylanan 31.12.2001 tarihli mali tabloları esas alınarak düzenlenen 18.06.2002 tarihli Fona devir bilançosunda, ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda gerekli değerleme ve düzeltme işlemleri yapılmıştır.

3- Bağımsız denetim kuruluşları, tabi oldukları mevzuat hükümleri çerçevesinde görevlerini yerine getirmektedir. Konuyla ilgili düzenlemelerin incelenmesinden görüleceği üzere, Kurumumuzun söz konusu denetimlere ilişkin yönlendirmede ve/veya müdahalede bulunması mümkün değildir. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 30.09.2002 tarihli mali tablolarının denetlenmesi sırasında denetim kuruluşu tarafından, yalnızca denetim sırasında uygulanması gereken mevzuat hükümlerine ilişkin konularda görüş sorulmuş ve Kurumumuzca bu yönde mütalaa verilmiştir. Dolayısıyla, soru önergesinde belirtilen mahiyette bir müdahale ve buna ilişkin olarak ortaya çıkan ilave bir zarar mevzubahis değildir. Sayın Emin Şirin'e verilen daha önceki cevabi yazılarımızda da belirtildiği üzere, Bankanın 30.09.2002 tarihindeki zararının temel nedeni donuklaşmış olan Grup kredilerine reeskont yapılmamasıdır. Öte yandan, Banka ile Çukurova Grubu arasında 31.12.2002 tarihinde imzalanan finansal yeniden yapılandırma sözleşmesi çerçevesinde Grup kredilerine ilişkin bahse konu reeskontlar kredi anaparalarına eklenmek suretiyle yeniden yapılandırılmış olup, konu sözleşme hükümleri ve ilgili mevzuat çerçevesinde Kurumumuzca takip edilmektedir.

4- Bankanın bir kamu kurumu olan Fiskobirlikten alacağı bulunmakta olup, söz konusu alacağın tutarı Hazine Müsteşarlığı ile ihtilaflı olduğundan Kurumumuz tarafından 2002 yılının ilk yarısında anılan alacağa ilişkin gelir reeskontu yapılmaması talimatı verilmiştir. Söz konusu süre zarfında Banka Kurumumuza başvurarak 2002 yılındaki çeşitli girişimler ve görüşmeler sırasında Fiskobirlikten olan alacağın 400 trilyon TL seviyesinde bir tahville kapatılacağının öğrenildiği, bu alacağın getirisiz aktif olarak taşınması yerine 2001 yılı ve öncesinde olduğu üzere belirlenen tutar ve prensip üzerinden kayıtlara alınmasını talep etmiştir. Bankanın başvurusu Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunda değerlendirilmiş ve Bankanın bir kamu kurumundan olan alacağı dolayısıyla mali bünyesinin bozulduğu yönünde spekülasyonların da önlenmesi amacıyla Kurulun 27.11.2002 tarih ve 898 sayılı kararı uyarınca Bankanın Fiskobirlikten olan alacaklarına bağımsız denetçi tarafından da kabul edilebilecek bir oran dahilinde faiz yürütülmesine; ancak, söz konusu ihtilafın 31.12.2002 tarihli bilançoların yayımı tarihine kadar giderilememesi halinde anılan alacağa 30.09.2002 tarihinden sonra faiz yürütülmemesine karar verilmiştir. Kurulun bahse konu kararı sonucunda Banka tarafından tesis edilen işlemlerin özkaynağa etkisi yaklaşık 89 trilyon TL tutarında olmuştur. Bununla birlikte, Çukurova Grubu ile 31.01.2003 tarihinde imzalanan sözleşmede de

belirtildiği üzere, Fiskobirlik alacağı için Hazine Müsteşarlığı tarafından ödeme yapılması alacağın tahsili anlamına gelecek ve muhasebe kayıtları yapılan ödemeye uygun olacak şekilde yapılacaktır. Diğer taraftan, Kurulun anılan kararı Bankanın bağımsız denetim raporlarında ayrıntılı bir şekilde yansıtıldığından küçük yatırımcılar tam olarak bilgilendirilmişlerdir.

Öte yandan, başta Ülkemizde uygulanan vergi kanunları olmak üzere mevzuata aykırı bir durum oluşturulmaması kaydıyla uluslararası muhasebe standartlarının öngördüğü çerçevede vergi aktifi yaratılması mümkün bulunmaktadır. Diğer taraftan, yaratılan vergi aktifinin banka mali bünyesine etkileri gerek vergi aktifinin oluşturulmasını müteakip gerekse ilerleyen dönemlerde Kurumumuzca değerlendirilmekte ve yaratılan vergi aktifinin gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği, gerçekleştirilmesi mümkün dahi olsa bankanın mevcut durumdaki gelir gider dengesi, vergi aktifinin yaratılmamış olması durumunda sermaye ihtiyacı ortaya çıkıp çıkmayacağı gibi hususlar gözetilerek banka mali bünyesine ilişkin alınması gerekli görülen tedbirler kararlaştırılmaktadır.

Bu çerçevede, bankalar tarafından vergi aktifi hesaplanarak mali tablolara yansıtılması düşünülüyor ise, vergi aktifi hesaplanmasına konu gider ve zararların vergi kanunları uyarınca ileride doğabilecek vergilerden mahsup edilmesine imkan tanınmış olması gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen açıklamalar da dikkate alınarak Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun 14.11.2002 tarih ve 874 sayılı kararı uyarınca Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin 30.06.2002 tarihli mali tablolarında bulunan tutarı aşmamak kaydıyla, Çukurova Grubu ile sürdürülen görüşmelerin olumlu neticelenmesine bağlı olarak ileriki yıllarda kullanılması imkanı bulunan ertelenmiş vergi aktifinin mali tablolara yansıtılmasına karar verilmiştir.

5- Bankanın Fona devir tarihini müteakip, adı geçen Bankanın ödenmiş sermaye tutarındaki zararı Fon tarafından devralınarak aynı tutardaki karşılığı ilgili Bankaya ödenmiş ve anılan Banka hisse senetlerinin tamamı Banka pay defterine Fon adına kaydedilmiştir. Bankanın yeniden yapılandırılmasını teminen Fon tarafından kaynak aktarılmış, donuk aktifleri bilançodan çıkarılarak Fona devredilmiştir. Banka her türlü bankacılık işlemlerini yürütmekte olup 03.04.2003 tarihinde satışa çıkarılmıştır. Başvuruları kabul edilen üç yatırımcıya Banka nezdinde inceleme yapması amacıyla izin verilmiştir. Daha sonra, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu tarafından uygun görülecek diğer başvuru sahiplerinin bu sürece dahil edilmesine ve teklif verme süresinin 11.07.2003 tarihine kadar uzatılmasına karar verilmiştir.

6- Pamukbank T.A.Ş.'nin Fona devir tarihi itibariyle 1.501.231 milyar TL dönem zararı, 4.208.005 milyar TL geçmiş yıllar zararı olmak üzere toplam zararı 5.709.236 milyar TL'dir. 31.01.2003 tarihi itibariyle ise Banka 51.557 milyar TL dönem kârı elde etmiştir. Fona devirden sonra yürütülen her türlü bankacılık faaliyeti çerçevesinde, Banka portföyünde bulunan firmaların aktif kalitesi yüksek olanlarına mevcut limit ve koşullar içerisinde kredi kullandırılmasına devam edilerek kurumsal, ticari ve girişimci firmalara 226 milyon ABD Doları nakit, 256 milyon ABD Doları tutarında gayrinakit olmak üzere toplam 482 milyon ABD Doları tutarında yeni kredi kullandırılmıştır. Girişimci bankacılıkta müşteri sayısında artış sağlanmıştır.

7- Pamukbank T.A.Ş. ile Dinç Bilgin ve Cavit Çağlar Grupları arasında karşılıklı kredi kullandırımına ilişkin tespitleri içeren 30.06.2000 tarihli bir mevzuat raporu bulunmamaktadır. Karşılıklı kredi kullandırımı 08.11.2002 tarih ve R-12, R-1, R-8, R-5 sayılı raporda konu edilmiş olup, anılan raporda yer alan tespitlere ilişkin olarak 10.01.2003 tarih ve 447 sayılı yazı ile Şişli Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmuştur.

8- Bir bankanın Fona devrine karar verilmeden önce, bankanın sorunları, bu sorunların giderilmesi için mevcut ortaklarınca alınabilecek tedbirler ve Fona devir kararının bankacılık sisteminin geneli üzerindeki muhtemel etkileri gibi bir çok unsur murakıp raporları ile birlikte değerlendirilmektedir. Yapılan bu değerlendirmeler sonucunda bankanın sorunlarının mevcut ortakları tarafından çözümlenemeyeceğinin belirlenmesi halinde Bankalar Kanununun 14 üncü maddesinin (3) ve/veya (4) numaralı fıkraları hükümlerinin uygulanması kaçınılmaz olmaktadır. Pamukbank T.A.Ş.'nin Fona devrinde erken davranıldığı ya da geç kalındığı yönünde bir çok yorum yapılırken tüm bu hususların göz önünde bulundurulmasında yarar olduğu düşünülmektedir.

9- Çukurova Grubunun yeterli malvarlığının bulunduğu ve ekonomiye ciddi katkılar yaptığı, gerek Sayın Emin Şirin'den alınan 08.12.2002 tarihli yazıda, gerekse Grubun basın yayın organlarında ifade edilmiştir. Öte yandan Kurumumuz yaptığı değerlendirmelerde ulaşabildiği her türlü veriyi değerlendirmektedir. Bu çerçevede, Kurumumuza intikal etmeyen belgelerin de değerlendirilmesi ve teyit edilmemiş bilgilere daha ihtiyatlı yaklaşılması düşüncesinden hareketle elinde ilave veri olduğu yolunda açıklama yapanlara yönelik olarak Kurumumuz tarafından bu yönde bir cevap verilmiştir. Kurumumuzun 4389 sayılı Bankalar Kanununun kendisine verdiği yetki çerçevesinde ulaşabildiği her türlü bilgi ve belgeyi temin etmeye çalıştığı ve bunları değerlendirdiği muhakkaktır.

10- Pamukbank T.A.Ş.'nin temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetiminin TMSF'ye devredilmesine ilişkin 18.6.2002 tarih ve 742 sayılı Kurul kararına ilişkin Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulunun 22.11.2002 gün ve 2002/892 YD itiraz numaralı yürütmenin durdurulması kararı uyarınca, Kurulun 24.01.2003 tarih ve 971 sayılı kararı ile Pamukbank T.A.Ş.'nin ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi 18.06.2002 tarihindeki sahiplerine iade edilmiştir.

Bununla birlikte; Çukurova Holding A.Ş.'den alınan 27.01.2003 tarihli yazıda özetle; yapılan görüşmeler sonucunda Gruplarınca imzalanan protokolün bir gereği olarak Grubun Danıştay 10. Dairesi nezdinde 2002/3978 Esas sayılı ve 2002/5385 Esas sayılı dosyaları üzerinden görülmekte olan davalardan feragat etmeyi önerdiği ifade edilerek, Pamukbank T.A.Ş. yönetim ve denetimi ile hisselerinin TMSF'de kalmasının ve borçlarının geri ödenmesinin protokole bağlanmasını teminen ve Bankada herhangi bir nedenle yönetim ve denetim boşluğuna yol açılmaması ve/veya gerek Bankada gerekse bankacılık sektörü ile mali sistemde ortaya çıkacak olumsuz koşulların engellenmesi amacıyla, 4389 sayılı Bankalar Kanununun 14 üncü maddesinin 1 numaralı fıkrasına istinaden Pamukbank T.A.Ş.'nin yönetim kurulu üyelerinin görevden alınarak yerlerine yenilerinin atanması talep edilmiş ve bu yönde yapılacak işlemlere itiraz edilmeyeceği beyan edilmiştir.

Bu çerçevede, Kurulun 27.01.2003 tarih ve 972 sayılı kararı ile Bankalar Kanununun 14 üncü maddesinin 1 numaralı fıkrası uyarınca Banka yönetim kurulu üyelerinin tümü ile Genel Müdürü görevden alınmış ve yerlerine yeni üyeler atanmıştır.

Diğer taraftan, Pamukbank T.A.Ş.'nin hakim ortakları, Danıştay 10 uncu Dairesine 27.01.2003 tarihinde dilekçe vermek suretiyle "görülmekte olan davadan, bütün hüküm ve sonuçları ile feragat ettiklerini" beyan etmişlerdir. Danıştay 10 uncu Dairesi, 2002/3978 Esas sayılı ve 2003/315 sayılı karar ve 2002/5385 Esas sayılı ve 2003/355 sayılı karar ile "feragat nedeniyle dava hakkında karar verilmesine yer bulunmadığı" yönünde karar vermiştir. Dolayısıyla, 4389 sayılı Bankalar Kanununun 14 üncü maddesinin 3 ve 4 numaralı fıkraları kapsamında alınan karar ortadan kalkmamıştır.

Çukurova Grubunun Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. nezdindeki borçları 9 yıl vade ile; Pamukbank T.A.Ş. nezdindeki borçları ise 15 yıl vade ile yeniden yapılandırılmıştır. Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. nezdinde yeniden yapılandırılan kredilerin teminatında Grup şirketlerinin hisseleri, Mehmet Emin Karamehmet ve bazı Grup şirketlerinin kefaletleri ve bir kısım ipotek bulunmaktadır. Pamukbank T.A.Ş. nezdindeki borçların teminatında ise Çukurova Grubunun mülkiyetinde bulunan Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. hisselerinin %39,015'inin, Grubun doğrudan ve/veya dolaylı olarak sahip olduğu Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş. hisselerinin bir kısmının ve Grubun muhtelif şirketlerinin hisselerinin rehni, Gruba dahil bazı şirketlerin gayrimenkullerinin ipoteği ve Gruba dahil gerçek ve tüzel kişilerin kefaletleri bulunmaktadır.

Kurumumuz Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'nin mülkiyet sorunu ile bu Bankada İstanbul Yaklaşımına alınarak yeniden yapılandırılan Grup kredilerinin durumu da dahil olmak üzere konunun çözümü için bütüncül bir yaklaşım benimsemiştir. Bu minvalde, Çukurova Grubu ile 31.01.2003 tarihinde imzalanan anlaşma ile Çukurova Grubunun kârlı ve ekonomik değeri yüksek şirketlerinin yaşatılması; bu suretle Grubun ödeme kapasitesinin artırılması ve böylece kamuya olan maliyetin en aza indirilmesi amaçlanmıştır. Kamuya olan maliyetin hedeflendiği gibi asgari düzeyde gerçekleşmesi ise Grubun ödeme performansına bağlıdır. Öte yandan, anılan anlaşma sonucunda ortaya çıkması muhtemel kamu maliyeti, döviz kurlarındaki ve faiz oranlarındaki değişikliklere paralel olarak farklılık arz edebileceğinden, kesin rakam Grubun geri ödemelerini tamamlaması sonrasında ortaya çıkacaktır.

Bilindiği üzere, Çukurova Grubu tarafından sunulan birleşmeye ilişkin planın incelenmesi neticesinde; birleşme planının uygulamaya konulması halinde, Pamukbank T.A.Ş.'nin sorunlarının çok kısa bir süre içinde Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.'ye de sirayet edeceği öngörülmüş ve birleşme sonucunda oluşacak "ölçek bazında çok büyük ancak sorunlu" bir bankanın, bankacılık sektörünün genel istikrarı bakımından daha sakıncalı olacağı düşüncesiyle Pamukbank T.A.Ş.'nin Yapı ve Kredi Bankası A.Ş. ile birleşmesi uygun bulunmamıştır. Bununla birlikte, yapılan değerlendirmeler sonucunda sorunun çözümüne çare olmayacağı sonucuna varılan birleşme alternatifi ile Çukurova Grubuyla 31.01.2003 tarihinde varılan anlaşma karşılaştırılabilir alternatifler değildir. Daha önce de belirtildiği üzere, iki bankanın birleşmesi sorunun çözümüne yönelik bir alternatif olmayıp, sadece mevcut sorunların ötelenmesi anlamına gelmektedir.

12- Uluslararası Para Fonuna 18.01.2002 tarihinde verilen niyet mektubu, Bankaların Yeniden Sermayelendirilmesi Programının işleyişine ilişkin genel bilgiler ihtiva ettiğinden, Pamukbank T.A.Ş. de dahil olmak üzere tanım içerisine giren tüm bankaları kapsamaktadır. Bilindiği üzere, Bankaların Yeniden Sermayelendirilmesi süreci 4743 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi ile başlamış ve Pamukbank T.A.Ş. de kapsam dahilindeki diğer bankalar gibi üçlü denetim sürecinden geçmiştir.

13- Bilindiği üzere, Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu 22.11.2002 tarihinde Pamukbank T.A.Ş.'nin eski ortakları tarafından açılan iptal davasında yürütmenin durdurulması kararı vermiştir. Bununla birlikte, söz konusu karar Kurumumuza 08.01.2003 tarihinde tebliğ edilmiştir. Ayrıca, 10 uncu soruya ilişkin cevabımızda da belirtildiği üzere, İdare Bankanın Fona devrinden vazgeçmemiş, sadece yargı kararının gereğini yerine getirmiştir. Bunu müteakip, Pamukbank T.A.Ş.'nin hakim ortakları, Danıştay 10 uncu Dairesine 27.01.2003 tarihinde dilekçe vermek suretiyle "görülmekte olan davadan, bütün hüküm ve sonuçları ile feragat ettiklerini" beyan etmişler ve Danıştay 10 uncu Dairesi, 2002/3978 Esas sayılı ve 2003/315 sayılı karar ve 2002/5385 Esas sayılı ve 2003/355 sayılı karar ile "feragat nedeniyle dava hakkında karar verilmesine yer bulunmadığı" yönünde karar vermiştir. Neticede, yapılan işlemleri hukuka uygun olarak gerçekleştirilmiştir.

7/575-1798 ve 7/578-1801 Sayılı Soru Önergeleri

7/575-1798 ve 7/578-1801 sayılı soru önergelerinde yer alan hususlara ilişkin Kurumumuz görüşleri aşağıda sunulmaktadır.

Bilindiği üzere, 4389 sayılı Bankalar Kanununun 3 üncü maddesinin (8) numaralı fıkrası ile 22 nci maddesinin (7) numaralı fıkrası uyarınca, bankalar ile bunların iştirakleri, kuruluşları ve müşterilerine ait sırların kanunen yetkili olan mercilerden başkasına açıklanması mümkün bulunmamaktadır. Bu nedenle, ilgide kayıtlı soru önergelerine konu halka açık şirketlere ilişkin Bankalar Kanunu kapsamındaki sorular Sermaye Piyasası Kanunu ile Bankalar Kanunu mevzuatı çerçevesinde İstanbul Menkul Kıymetler Borsası aracılığıyla kamuoyuna açıklanan 30.09.2002, 31.12.2002 ve 31.03.2003 tarihli mali tablolarda yer alan bilgiler çerçevesinde cevaplandırılmaktadır.

4389 sayılı Bankalar Kanununun 11 inci maddesinin (1) numaralı fıkrasına göre; bir bankanın verdiği nakdi (vadesi geçmiş nakdi krediler dahil) ve gayrinakdi (gayrinakdi kredilerin nakde tahvil bedelleri dahil) krediler, satın aldığı tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle veya herhangi bir şekil ve suretle vereceği ödünçler, varlıkların satışından doğan alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler ve ortaklık payları kredi sayılmıştır.

Aynı maddenin (2) numaralı fıkrasının (a) bendi ise; bir bankanın gerçek veya tüzel bir kişiye doğrudan ve dolaylı olarak verebileceği kredi sınırını özkaynaklarının yüzde yirmi beşi ile sınırlandırmıştır. 4389 sayılı Bankalar Kanununda değişiklik yapan 4491 sayılı Kanunun Geçici 1 inci maddesi; dolaylı krediler yönünden bu sınırı 4389 sayılı Bankalar Kanununun yürürlüğe girdiği tarihten 2001 yılına kadar yüzde yetmiş beş, 2002 yılına kadar yüzde yetmiş, 2003 yılına kadar yüzde altmış beş, 2004 yılına kadar yüzde elli beş, 2005 yılına kadar yüzde kırk beş, 2006 yılına kadar yüzde otuz beş ve 2007 yılına kadar yüzde yirmi beş olarak uygulanacağını hüküm altına almıştır.

Hangi işlemlerin kredi sınırlamalarına tabi olmadığına ise 4389 sayılı Bankalar Kanununun 11 inci maddesinin (6) numaralı fıkrasında açıklık getirilmiştir. Buna göre;

- Karşılığı nakit olan işlemler,
- Hazine, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı ve Toplu Konut İdaresi Başkanlığıyla yapılan işlemler ile bu kurumlarca çıkarılan ya da ödenmesi garanti edilen bono ve tahviller karşılığı yapılan işlemler,
- Kurulca belirlenecek esaslar dahilinde bankaların kendi aralarındaki işlemler,
- Kredi limitlerinin hesabında aynı kişiye yeni kredi tahsisi halinde daha önce yabancı para cinsinden verilen kredilerin müteakiben tahsis edilen kredinin kullandırıldığı tarihteki cari kurdan dikkate alınması kaydıyla, kredilerde kur değişikliklerinin doğurduğu artışlar ile vadesi geçmiş kredilere tahakkuk ettirilen faiz ve diğer unsurlar,
- Bedelsiz edinilen ortaklık payları ile ortaklık paylarının herhangi bir nakit çıkışı gerektirmeyen değer artışları,
- Özkaynak hesabında indirilecek değer olarak dikkate alınan işlemler

kredi sınırları hesabında dikkate alınmayacaktır.

Diğer taraftan, Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmeliğin 23 üncü maddesinde yabancı ülkelerin merkez yönetimleri, merkez bankaları ve kredi kurumları ile yapılan işlemlerin kredi sınırları uygulamasında hangi oranda dikkate alınacağına açıklık getirilmiştir. Buna göre, bazı kredi işlemleri sınırlamalarda hiç dikkate alınmazken, bazıları yüzde yirmi, bazıları yüzde elli, bazıları yüzde seksen, bazıları ise yüzde yüz elli oranında dikkate alınacaktır.

Gayrinakdi krediler için de yukarıda açıklanan durum geçerlidir. Nitekim, Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmeliğin 21 inci maddesi kredi sınırları hesaplamasında bazı gayrinakdi kredilerin yüzde yirmi beş, bazılarının yüzde elli ve bazılarının ise yüzde yüz dikkate alınacağını hüküm altına almıştır.

Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, bir bankanın gerçek veya tüzel bir kişiye kullandırdığı kredinin Bankalar Kanundaki yasal limitleri aşıp aşmadığına yalnızca kullandırılan kredi meblağına bakılarak karar vermek mümkün bulunmamaktadır. Bu kredinin kime açıldığı ve karşılığında kredinin dikkate alınma oranını etkileyen unsurların bulunup bulunmadığına bakmak gerekmektedir

Dolayısıyla, T. Dış Ticaret Bankası A.Ş.'nin (Banka) ilgide kayıtlı soru önergelerinde yer alan firmalara kullandırdığı belirtilen kredilerinde aşım olup olmadığının da bu çerçevede ele alınması gerekmektedir.

Bahis konusu soru önergelerine konu olan Bankanın ve ilgili diğer şirketlerin kamuoyuna açıklanan ve detaylarına İstanbul Menkul Kıymetler Borsası internet sitesinden ulaşılabilecek olan denetim raporlarına göre;

- Bankanın 30.09.2002 tarihi itibariyle 275.866 milyar TL, 31.12.2002 tarihi itibariyle ise 301.606 milyar TL özkaynağa sahip olduğu,

- 30.09.2002 tarihi itibariyle solo bazda Bankanın ortaklarına 93.554 milyar TL nakdi, 112.353 milyar TL gayrinakdi kredi kullandırıldığı, 31.12.2002 tarihi itibariyle konsolide bazda Aydın Doğan Grubuna Banka tarafından verilen nakdi krediler ile yapılan plasman tutarının 566.120 milyar TL, gayrinakdi kredi tutarının ise 35,236 milyar TL olduğu, mevduat rehni bulunduğu ve Bankanın risk Grubundaki firmalarla ilişkilerini mevzuata uygun bir şekilde yürüttüğü ve yapılan sözleşme gereği Grup risklerinde bir aşım olması durumunda Bankanın dolaylı ortağın mevduatını rehnedebileceği,

- 31.12.2002 itibariyle T. Dış Ticaret Bankası A.Ş.'nin ve mali iştiraklerinin Petrol Ofisi A.Ş.'den 208 trilyon TL alacağı, Petrol Ofisi A.Ş.'nin ise Banka ve mali iştiraklerinden 203 trilyon TL mevduat ve alacağı bulunduğu (Dışbank Malta ve Dışbank Nederland NV dahil), Petrol Ofisi A.Ş.'nin toplam finansal borcunun 31.12.2002 itibariyle 2.203.075 milyar TL (o günkü TCMB kuru ile 1.343 milyon USD), 31.03.2003 itibariyle ise 2.038.213 milyar TL (o günkü TCMB kuru ile 1.199 milyon USD) olduğu,

- 31.12.2002 itibariyle Bankanın bilançosunda 598.377 milyar TL'si alım satım amaçlı, 562.434 milyar TL'si ise satılmaya hazır olmak üzere toplam 1.161.811 milyar TL devlet borçlanma senedi bulunduğu,

- 2002 yıl sonu itibariyle Doğan Holding A.Ş.'nin 242 trilyon TL, Doğan Yayın Holding A.Ş'nin 285 trilyon TL, Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.'nin 55 trilyon TL ve Milliyet Gazetecilik A.Ş.'nin 49 trilyon TL toplam banka borcu bulunduğu,

ifade edilmiştir.

Yukarıda yer alan mevzuata ilişkin açıklamalarımız çerçevesinde; Banka tarafından kullandırılan bir kredinin kredi limitlerinde hangi oranda dikkate alınacağının tam ve doğru tespiti bankalar yeminli murakıplarınca yerinde yapılan denetlemeler sonucu ortaya çıkacaktır. Bu bağlamda, bankalar yeminli murakıplarının Banka nezdinde yaptığı rutin incelemeler devam etmekte olup, söz konusu incelemeler sonucunda Bankalar Kanununa aykırı bir durumun tespiti halinde gerekli işlemlerin tesis edileceği tabidir.

Diğer taraftan, 4389 sayılı Bankalar Kanununun 9 uncu maddesinin (1) numaralı fırkasının (c) bendine göre kredi açma yetkisi yönetim kuruluna aittir. Yönetim kurulu bu yetkisini Kurulca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde kredi komitesine veya genel müdürlüğe devredebilir. Kredi açma yetkisinin devri, kredi komitesinin oluşumu, çalışma ve karar alma esaslarına ise Bankaların Kuruluş ve Faaliyetleri Hakkında Yönetmeliğin 17 nci maddesinde açıklık getirilmiştir. Dolayısıyla bir bankanın herhangi bir firmaya kredi kullandırma kararına ilişkin sorumluluk Bankalar Kanununca kredi açma yetkisi tanınan organlara aittir. Bu organların ise Bankalar Kanununa ve ilgili mevzuata uygun olarak krediyi kullandırıp kullandırılmadığı Kurumumuzca yapılan denetlemelerde incelenmekte, mevzuata aykırı bir durumun varlığı halinde gerekli işlemler tesis edilmektedir. Diğer taraftan, Bankalar Kanununun 11 inci maddesinin (12) numaralı fıkrasına istinaden çıkarılan Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelikte hangi durumların varlığı halinde bir krediye karşılık ayrılacağı açıkça belirtilmektedir. Kurumumuzca da söz konusu mevzuat çerçevesinde bankalarca kullandırılan kredilerin durumu değerlendirilmektedir.

Bankalar, kredilerin niteliğine ilişkin düzenlemeler ve Bankalar Kanununda öngörülen kredi sınırlarına uygun hareket etmek kaydıyla, müşterilerine kredi kullandırmak konusunda serbesttirler. Bankalar Kanununda bir bankanın bir tüzel kişiliğe kullandırabileceği kredi tutarının o bankanın özkaynaklarının belli bir oranı ile sınırlandırılmış olması nedeniyle, firmalar kendi gruplarına bağlı bankaların yanı sıra diğer bankalardan da kredi kullanmaktadırlar. Öte yandan, bankaların birbirlerinin ortakları veya ortaklarının iştiraklerine kredi vermiş olmaları her zaman bu kredilerin karşılıklı olduğu sonucunu doğurmaz. Karşılıklı kredi kullandırma banka parasını dolaylı şekilde zimmete geçirmek, grup firmalarına yahut başkalarına aktarmak amacıyla yapılıyorsa, 4389 sayılı Bankalar Kanununun 22 nci maddesinin (3) numaralı fıkrasında öngörülen zimmet suçu söz konusu olabilecektir. Bu konu da Bankalar Kanununun Kurumumuza verdiği yetkiler çerçevesinde takip edilmektedir.

Öte yandan, bankaların mevcut ortaklık durumları, bundan sonraki Bankalar Kanunu taslaklarının hazırlanması esnasında göz önünde bulundurulacak ve buna göre hazırlanan taslaklar yasama organına sunulacaktır.

7/579-1802 Sayılı Soru Önergesi:

7/579-1802 sayılı soru önergesinde yer alan hususlara ilişkin Kurumumuz görüşleri aşağıda sunulmaktadır.

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulunun 27.10.2000 günlü Kararıyla, temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetimi Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna devredilen Etibank A.Ş. eski hakim ortaklarının, Bankanın Fona devir tarihi itibariyle;

- Etibank A.Ş.'den kaynaklanan amme alacağı nedeniyle, 452.672 milyar TL,
- Diğer Fon bankalarından kullandıkları krediler nedeniyle, 202.960.000.-USD,

tutarında borçları bulunmaktadır. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından, 452.672 milyar TL tutarındaki amme alacağının tahsili istemiyle 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Yasa hükümlerine göre takip ve tahsilat çalışmaları sürdürüldüğü gibi, bunun yanında 1.020.305 milyar TL, 43.700.000.-USD, 136.786.-DEM ve 11.860.000.-Euro tutarındaki alacağın tahsili istemiyle 2004 sayılı İcra İflas Yasası hükümleri uyarınca 67 adet takip başlatılmış, 1 adet iade tazmin ve 22 adet şahsi iflas davası ile 2 adet mali sorumluluk davası açılmıştır. Söz konusu davalar halen sürmektedir.

Etibank A.Ş.'nin eski hakim ortağı olan Medya Grubu hakkında 452.672 milyar TL tutarındaki amme alacağı nedeniyle takip başlatıldıktan ve Grup tarafından 24.08.2001 tarihinde tecil ve taksitlendirme talebinde bulunulduktan sonra, bu talep 08.11.2001 tarihinde revize edilmiş ancak, tecil ve taksitlendirme koşullarına uyulmaması nedeniyle reddedilmiştir. Bunun dışında, Medya Grubu ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna olan tüm borçlarının ödenmesi hususunda müteaddit görüşmeler yapılmış ancak, herhangi bir mutabakata varılamamıştır. Bu nedenle, gerek 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun ve gerekse 2004 sayılı İcra İflas Yasası hükümlerine göre başlatılan takipler sürdürülmektedir.

Medya Grubunun malvarlığı içerisinde yer alan, Sabah Gazetesi, ATV Televizyonu ve Bir Numara Hearst Yayıncılık A.Ş.'nin mülkiyeti halen Medya Grubundadır. Bu şirketlerle ilgili olarak;

- Bilgin Yayıncılık A.Ş. adına imtiyaz sahipliğini Dinç Bilgin'in yaptığı Sabah Gazetesi'nin imtiyaz hakkı ile Türk Patent Enstitüsüne yapmış olduğu marka başvurusuna,
- Satel Sabah TV Prodüksiyon A.Ş. adına kayıtlı olan "atv" markasına,
- Bir Numara Hearst A.Ş.'deki amme borçlularının hisselerine

Kurumumuz tarafından hacizler uygulanmıştır.

Mülkiyeti Medya Grubuna ait olan ve İstanbul, Kartal, Samandra'da bulunan taşınmaz ve baskı tesisleri üzerinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun T. Halk Bankası A.Ş. ile müşterek ipoteği ve ayrıca amme alacağından dolayı 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uyarınca konulmuş haczi bulunmaktadır. Bunun dışında, söz

konusu taşınmaz ve taşınır malvarlığının Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından karşılık olarak kabul edildiği yönündeki ifade gerçeği yansıtmamaktadır.

Etibank A.Ş.'nin eski hakim ortaklarından yapılan tahsilat tutarı, 30.05.2003 tarihi itibariyle, 11.328 milyar TL olup, ayrıca taşınır, taşınmaz malvarlıkları ile haklarına ve ayrıca üçüncü kişilerdeki hak ve alacaklarına haciz uygulanmak üzere yurt çapında araştırmalar yapılmış ve hacizler konulmuştur. Bu çalışmalar halen sürdürülmektedir.

Diğer taraftan, Medya Grubunun Etibank A.Ş. dışındaki Fon bankalarından olan alacakları nedeniyle, 2004 sayılı İcra İflas Yasası hükümleri uyarınca alacağın tahsili istemiyle başlatmış olduğu 379.575 milyar TL, 35.000.000.-USD ve 136.000.-DEM tutarında takipler bulunmaktadır. Bu takipler sonucunda borçluların malvarlıklarına hacizler konulmuş olup, 29.532.000.-USD tutarında tahsilat sağlanmıştır. İşbu takiplere borçlularınca itiraz edilmesi üzerine açılan itirazın iptali davaları sürmektedir.

Ayrıca, Etibank A.Ş.'nin eski hakim ortağı Medya Grubunun gelir kaynakları olan Sabah Gazetesi, ATV Televizyonu ve diğer varlıkları üzerinde Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun ipotek ve hacizleri bulunmaktadır. Turgay Ciner'e ait Merkez Grubu ve Medya Grubu, amme alacaklısı Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun muvafakatını almaksızın Medya Grubuna ait olan malvarlığının Merkez Grubu tarafından işletilmesi konusunda anlaşmaya varmışlardır. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun resmi internet sitesinde de açıklandığı üzere, bu işlem alacaklı Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun muvafakati alınmaksızın yapılmış olduğundan, alacaklılardan mal kaçırmak kasdıyla yapıldığı ve sözkonusu işlemler için yasal yollara başvurulacağı açıkça belirtilerek bu konuda İstanbul 1. Asliye Ticaret Mahkemesi'ne başvurmak suretiyle;

"Bilgin Yayıncılık A.Ş.'nin Basın İlan Kurumu Genel Müdürlüğü nezdinde bulunan reklam geliri alacaklarından davacı TMSF'ye olan 452.672.000.000.000.-TL tutarlık borcunu karşılayacak kadar kısmının açılan tasarrufun iptali davası sonuna kadar davalılar Bilgin Yayıncılık A.Ş. ve Merkez Gazete Dergi Basın Yayıncılık San, ve Tic. A.Ş.'ye ödenmesinin HUMK'un 101 ve devamı maddeleri gereğince ihtiyati tedbiren durdurulması"

yönünde ihtiyati tedbir kararı alınmış ve uygulanmıştır. İşbu karar uyarınca, Merkez Grubunun resmi ilan ve reklam gelirlerine, Basın İlan Kurumu nezdinde ihtiyati tedbir kararı uygulanmış olup, anılan hesapta yaklaşık olarak 2 trilyon TL birikmiş bulunmaktadır. Söz konusu dava ile, Medya Grubuyla Merkez Grubu arasında amme alacaklısından mal kaçırmak amacıyla muvazaalı olarak yapılan tüm işlemlerin iptali ve ayrıca, Medya Grubunun malvarlığı kullanılmak suretiyle elde edilen reklam gelirlerinin Merkez Grubuna aktarılmasının engellenmesi ve amme alacaklısı Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun alacağına mahsuben tahsilat yapılması amaçlanmıştır.

Bunun dışında sözkonusu işlemlerin, amme alacaklısı Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun Medya Grubundan olan alacaklarının tahsilini engellemek

amacıyla yapılmış olduğu savıyla sorumluları hakkında dava açılarak cezalandırılmaları istemiyle 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun 110. maddesi hükmü uyarınca, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığına 25.03.2003 gün ve 2003/12067 hazırlık numarası ile suç duyurusunda bulunulmuş olup, hazırlık soruşturması sürmektedir.

Öte yandan, Medya Grubunun malvarlığını, amme alacaklısı Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun muvafakatini almaksızın, aralarında akdetmiş oldukları sözleşme hükümlerine göre işleterek gelir elde eden Merkez Grubu şirketlerinden Merkez ATV Televizyon Prodüksiyon A.Ş.'nin elde ettiği 53 trilyon TL tutarındaki reklam gelirlerinin Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna ödenmesi istemiyle 24.03.2003 tarihinde 5420 numaralı ödeme emri tebliğ edilmiştir. Bunun üzerine Merkez ATV A.Ş., ödeme emrine konu borcu ödemeyerek İstanbul 2. İdare Mahkemesinde 2003/430 sayılı dosya ile ödeme emrinin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle dava açmış olup, sözkonusu dava sürmektedir.

Henüz kesin bir değer tespiti yaptırılamamış olmakla birlikte, Etibank A.Ş.'nin eski hakim ortakları ile Medya Grubunun hacizli tüm varlıklarının satılması durumunda Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun tüm alacağının tahsili mümkün görünmemektedir.

Diğer taraftan, Turgay Ciner'in sahibi olduğu Merkez Grubu şirketleri ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu arasındaki bağlantı, yukarıda belirtildiği şekildedir. Ayrıca, Medya Grubunun Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonuna olan tüm borçlarının ödenmesi hususunda Merkez Grubunun da içinde olduğu bir oluşum ile muhtelif görüşmeler yapılmış ancak, bu görüşmeler olumlu bir sonuca ulaşmamıştır. Bunun dışında kamuoyuna da yansıdığı gibi, Doğan Grubu tarafından, bir konsorsiyum adına Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kuruluna başvuruda bulunulmuş ve Sabah, Takvim, Yeni Asır, Pas Fotomaç, Günaydın, Şok isimli gazete işletmeleri ve Bir Numara Dergi Grubu işletmeleri ile bu işletmelere ilişkin komple baskı tesislerine 500 Milyon USD bedelle talip olunduğu bildirilmiştir. Bu öneriye Kurum tarafından verilen yanıtta; talip olunan sözkonusu şirket hisseleri ve tesisleri ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu arasındaki hukuksal ilişkinin bu aşamada haciz alacaklısı düzeyinde olduğu ve mülkiyeti başkasına ait olan varlıkların üzerinde haciz alacaklısı tarafından, satış veya kiralama gibi tasarruflarda bulunulmasının hukuken mümkün olmadığı bildirilmiştir. Yasal koşullar oluştuğu takdirde Medya Grubuna ait tüm malvarlığının, amme menfaatleri gözetilmek suretiyle icra yoluyla satışa çıkarılacağı tabiidir.

Bununla birlikte, T. İş Bankası A.Ş. ile Turgay Ciner Grubu arasında soru önergesinde sözü edildiği şekilde ve muvazaalı olarak gerçekleştirildiği yönündeki iddialar hakkında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu ile Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonunun bilgisi bulunmamaktadır. Ancak, T. İş Bankası A.Ş. tarafından satışa çıkarılan mallar üzerine Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu tarafından haciz konulmuş olup, ipotek alacağından artan kısım için henüz sıra cetveli düzenlenmemiştir. Bu meyanda bir kısım taşınmazlar üzerindeki T. İş Bankası A.Ş. ipoteklerinin Merkez Grubu firmalarına satıştan önce temlik edildiği icra dosyasından tarafımıza tebliğ edilmiştir. Satışı yapan icra müdürlüğü ile, sıra cetveli yapılırken amme alacağının da dikkate alınması hususunda gerekli yazışmalar yapılmıştır.